ARCHEOLOGINIAI TYRINĖJIMAI VILNIUJE, DOMINIKONŲ IR PILIES GATVĖSE

Andrius VAICEKAUSKAS

2001 m. Vilniuje, pastato **Dominikonų g. Nr. 14** kiemo korpuse vyko rūsių įrengimo darbai. Rūsius buvo numatyta įrengti kiemo korpuso pirmojo aukšto patalpose Nr. 1, Nr. 2. Šio namo istorijoje minimas tik gatvės korpusas – vietinės reikšmės architektūros paminklas (AtV 24). Jis stovi įsiterpęs tarp Dominikonų g. Nr. 12 (Šv. Trejybės bažnyčia) ir Dominikonų g. Nr. 16, ištisinėje pastatų eilėje. Dominikonų g. Nr. 14 gatvės korpusas statytas XVI a. kaip Šv. Trejybės bažnyčios špitolė ir klebonija. Kaip špitolė pastatas pirmą kartą istoriniuose šaltiniuose paminėtas 1536 m. karaliaus privilegijoje. Baroko laikotarpiu iš esmės rekonstruotas, pastatas įgavo dabartinį tūrį ir planą, buvo pristatytas kiemo korpusas.

Archeologiniai tyrinėjimai kiemo korpuse vyko 36,8 m² plote, aptiktas iki 3 m storio kultūrinis sluoksnis. Patalpoje 1 aptikto ankstyviausio kultūrinio sluoksnio fragmentai datuotini XV a. pirmąja puse. Sluoksnyje rasta grubios molio masės puodų, stačiasienių indų ir ąsočių gludintu paviršiumi fragmentų. Puošyboje vyrauja bangelės, įkartėlių ornamentai, rečiau naudoti štampo ir kombinuotas ornamentai. Ankstesnio užstatymo liekanų neaptikta. Patalpoje 2 aptikti vien supiltiniai sluoksniai su XVI–XVII a. datuotinos keramikos šukėmis. Ankstyvojo kultūrinio sluoksnio, aptikto patalpoje 1, fragmentų čia nebuvo išlikę, neaptikta ir ankstyvųjų XV a. radinių. Aptikti patalpoje 2 sluoksniai susidarė užpildant rūsio pamatams iškastą duobę.

2001 m. Vilniuje, **Pilies g. Nr. 19–3** pradėti rūsių rekonstrukcijos darbai. Rūsiai turi šešias patalpas, kurių keturios išsidėstę po butu Pilies g. Nr. 19–3, o dvi – po kiemu. Kiemą iš Š, R ir V riboja pastatai, o iš P – Šv. Jonų bažnyčios šventoriaus šiaurinė tvora. Rūsiai po kiemu išlikę nuo anksčiau nugriauto pastato. Dabartinis pastatas Pilies g. Nr. 19 nėra paminklinis, jis taip pat užstatytas ant ankstesnių XV a. pamatų.

Numatomų žemės darbų įrengiant rūsių grindis vietose buvo atlikti žvalgomieji archeologiniai tyrimai, iškasti penki archeologiniai šurfai, tyrinėtas 12,94 m² plotas. Po kiemu esančiose rūsio patalpose, iškastų šurfų vietose aptiktas 0,6–0,8 m storio archeologiškai nevertingas kultūrinis sluoksnis. Patalpose aptiktas akmenų grindinys įrengtas atlikus XIX a. pradžios rūsio patalpų rekonstrukciją, tačiau šio grindinio lygis išliko pirminiame, XV a. grindų aukštyje. Rekonstrukcijos metu viena gotikinio pastato rūsio patalpa buvo padalinta į dvi, išmūryti rūsio skliautai. Įžemis, skaičiuojant nuo dabartinio kiemo paviršiaus aukščio, pasiektas 3,5–4,45 m gylyje.

Šurfuose, iškastuose po butu Pilies g. Nr. 19–3 esančiose rūsio patalpose, aptikto kultūrinio sluoksnio storis – iki 3 metrų. Skaičiuojant nuo dabartinio kiemo paviršiaus aukščio, įžemis išsidėstęs 4,85–5,25 m gylyje. Nustatyta, kad pastatas Pilies g. Nr. 19 pastatytas ant uždurpėjusios dau-

bos, išsidėsčiusios 1,8–3 m gylyje (H_{abs} 95,08–94,20) nuo tyrimų metu buvusio šurfų paviršiaus. XV a. čia statyto pastato Pilies g. Nr. 19 pamatai stovi ant durpių sluoksnio arba yra įkasti į jį. Durpingos žemės paviršiuje aptikta žmogaus veiklos pėdsakų – labai sutrūnijusių lentų ir rąstelių pakloto, greičiausiai naudoto pastato statybos metu, fragmentų, sukaltų kuolelių dalių, puodų šukių. Remiantis radiniais ir stratigrafija, sluoksnis datuotinas XV a. Remiantis stratigrafija galima teigti, kad Šv. Jonų bažnyčia statyta ant smėlingos kalvos. Dabartinio pastato Pilies g. Nr. 19 vieta žymi buvusios drėgnos, uždurpėjusios daubos, besitęsiančios į Š, ribą.

ARCHAEOLOGICAL INVESTIGATIONS IN VILNIUS AT DOMINIKONŲ AND PILIES STREETS

At Dominikonų street 14 the area of 36.8 m^2 was investigated. A cultural layer 3 m thick was fixed and its earliest horizon is datable to the 1st half of the 15th century. Some ceramic fragments of the 15th–17th centuries were found.

At Pilies street 19 the area of 12.94 m^2 was investigated and in it a cultural layer of the 15th century was fixed.

ARCHEOLOGINIAI TYRINĖJIMAI VILNIUJE, UNIVERSITETO G. NR. 9/1

Valdas VAINILAITIS

2001 m. vasarą PRI atliko archeologinius tyrinėjimus Universiteto g. Nr. 9/1, Vilniuje esančio pastato kieme, iki 1979 m. nugriauto korpuso vietoje. Darbai susiję su būsimu korpuso atstatymu ir pastatų pritaikymu VU Filosofijos fakulteto reikmėms.

Prieš archeologijos tyrinėjimus buvo atlikti kiemo geologiniai tyrimai. Gręžiniais nustatyta, kad geologiniai sluoksniai (įžemis) prasideda 2,5 m gylyje nuo tuometinio kiemo paviršiaus.

Archeologinių tyrinėjimų metu buvo kasinėjami du plotai, esantys vidinio kiemelio R pusėje. Jie orientuoti Š–P kryptimi. R plotas buvo įvardytas kaip plotas 1, šalia jo į V esantis plotas pavadintas plotu 2. Abu plotus skyrė 0,8 m storio mūrinės sienos pamatas, sumūrytas XIX a. iš kalkių skiediniu ryštų akmenų ir plytų. Bendras tyrinėtas plotas sudarė 112 m^2.

Tyrinėjimų metu buvo ištirtas tik 1,65 m storio kultūrinis sluoksnis (iš 2,5 m pagal geologinių gręžinių duomenis). Tolesnius kasinėjimus sustabdė prasiveržęs gruntinis vanduo. Bandymai vandenį semti kibirais ir sausinti gruntą pilant ant jo smėlį buvo nesėkmingi, siurblių gauti nepavyko. Stratigrafiškai sluoksniai sąlyginai suskirstyti į sluoksnius A, B ir C. Sluoksnis A apima supiltinius statybinių griuvenų sluoksnius ir kitus sujauktus horizontus iki 1–1,1 m gylio. Sluoksnis B jungia XVI–XVII a. datuojamus kultūrinio sluoksnio horizontus, kurių bendras storis – apie 0,4 m. Sluoksnis C išskirtas tik ploto 2 P dalyje. Jo storis buvo apie 0,25 m. Sluoksnyje C aptikti radiniai datuojami XV–XVI a.